

Braun, Krzysztof

Maciejowice : pięćsetlecie za pięć lat

Rocznik Mazowiecki 15, 303-304

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KRONIKA

Maciejowice. Pięćsetlecie za pięć lat

Jesienią 2002 roku z inicjatywy Pana Tadeusza Kosteckiego odbyło się w Maciejowicach, w dawnym ratuszu (obecnie Muzeum Tadeusza Kościuszki) z udziałem wójta gminy, Pana Andrzeja Kurka, i kilkunastu zainteresowanych osób spotkanie poświęcone przygotowaniu w 2007 roku obchodów z okazji pięćsetlecia nadania Maciejowicom praw miejskich. Niezupełnie Maciejowicom, bo jak głosi dokument przywileju, znajdujący się w Archiwum Państwowym w Otwocku chodziło o nieistniejące dziś miasteczko Ostrów (Ostrowo?), leżące na polu zwanym Kawęczyn, w pobliżu rodowej wsi założyciela Maciejowic. Oddajmy głos dokumentowi:

Urodzony Kacper Maciejowski, stolnik Ziemi Sandomierskiej, czyniąc wiadomym wszystkim i każdemu z osobna zainteresowanym, do których wiadomości pismo niniejsze w przyszłości dotrze, że za specjalną łaską Najjaśniejszego Księcia i Pana, Pana Zygmunta z Bożej Łaski Króla Polski etc., mocą której Jego Najjaśniejsza Wysokość udzielił przywileju względem miasteczka Ostrowo w moich dobrach dziedzicznych wraz z wolnością i prawem sądu... Dane dnia 3. Marca AD 1507.

Dalej dokument omawia przydzielone mieszczanom ziemie na karczunek i ogrody, granice z sąsiednimi wsiami i różnego rodzaju zobowiązania mieszczan i rzemieślników. Przyrzeka przestrzegania praw, które obowiązują w innych miastach królewskich.

Maciejowice statystycznemu Polakowi kojarzą się tylko z Tadeuszem Kościuszką i przegraną bitwą stanowiącą *finis Poloniae* XVIII wieku. A przecież obszar ten ma niezmiernie bogatą historię nie tylko udokumentowaną przez archeologów na stanowiskach kultury łużyckiej i przeworskiej. We wczesnym średniowieczu (1155 r.) wieś Kochów była parafią obsługiwana przez kanoników regularnych z Czerwińska. Pobliski Wargocin/Wróble i Kobylnica miały kontakty z kasztelanią sieciechowską i biskupstwem sandomierskim. Po wielu zabytkach, kościołach i wsiach nie ma dziś śladu na skutek „naturalnej korekty osadniczej” – tak nazwałbym dawne potężne wylewy Wisły, które powodowały, że Wisła prze-

suwała swe koryto i wsie należące dawniej do lewobrzeżnych parafii w Świerżach czy Ryczywole znajdowały się po drugiej, prawej stronie rzeki.

Maciejowice i przyległe doń wsie leżały na szlaku handlowym z Rusi, który przebiegał przez Łuków, Żelechów, Kochów i Przewóz-Świerże, Kozienice i dalej na zachód. Nazwa Ryczywół daje do myślenia, a XVII-wieczne lustracje wspominają, że nierzetelni kupcy, chcąc uniknąć płacenia cła w Ryczywole, wybierali prawą odnogę Wisły (po stronie Kochowa i Maciejowic) dla swoich skut, przez co – jak napisano – „niemało statków uchodzi”.

Dobra maciejowickie Zamoyskich (z ośrodkiem dyspozycyjnym w pałacu w Podzamczu) i magnuszewskie po drugiej stronie Wisły wprowadziły ten obszar w sferę rodzących się w XIX wieku kapitałowych stosunków produkcji rolnej i hodowlanej, manufaktur i działań gospodarczych o wysokiej specjalizacji jak np. znane w całym Królestwie Polskim, a nawet w Imperium Rosyjskim, szkółkarstwo drzew owocowych i ozdobnych. Te działania gospodarcze niewątpliwie wywarły znaczący wpływ na lokalne stosunki społeczne wśród ludności związanej z podzameckimi dobrami.

Bogata i wielowątkowa historia Maciejowic i związanego z nimi obszaru nie jest dobrze udokumentowana. Wyjątek stanowią przekazy związane z bitwą maciejowicką i postacią samego Tadeusza Kościuszki.

Towarzystwo Przyjaciół Maciejowic, kierowane przez Pana Marka Krześniaka od lat organizuje coraz bardziej okazałe i ciekawe imprezy kulturalne i turystyczne, związane z tematyką kościuszkowską. Wiele cennych tekstów napisał płk prof. dr Tadeusz Rawski oraz wieloletni kustosz miejscowego muzeum, Włodzimierz Witczuk, historyk, wybitny znawca topografii bitwy i najnowszej historii Maciejowic. Ostatnio, w latach 2001–2002, grupa studentów wydziału etnologii i antropologii kulturowej z Uniwersytetu Warszawskiego prowadziła badania etnograficzne nad lokalną świadomością historyczną i społeczną. Wyniki tych badań pod koniec 2003 r. zostaną opublikowane ze środków finansowych Urzędu Gminy w książce *Chata nadwiślańska – dziedzictwo kulturowe nadwiślańskich wsi w gminie Maciejowice*.

Obszar obecnej gminy pokrywa się prawie w całości z podzameckimi dobrami hrabiów Zamoyskich. Archiwa zawierają bardzo wiele dokumentów własnościowych i gospodarczych, które w poważnym stopniu mogą posłużyć do wieloaspektowego przedstawienia historii gospodarczej i społecznej terenu gminy Maciejowice. Istnieje poważna potrzeba zebrania całej naszej wiedzy w jedną interdyscyplinarną monografię, w której – począwszy od archeologii, przez średniowieczną historię i gospodarkę okresu Rzeczypospolitej Obojga Narodów, okres zaborów, aż po dzień dzisiejszy – zostałyby przedstawione dzieje Maciejowic. W tej pracy nie może zabraknąć opracowania na temat destrukcyjnych działań Wisły, lokalnej toponomastyki, kontaktów Maciejowic z Małopolską i Mazowszem, a wreszcie określenia perspektyw dla miasta w trzecim tysiącleciu.